

Gárdonyi Géza

A HÁLÁTLAN KÍGYÓ

Egy szép tavaszi napon az erdőben heverésztem. Ott beszélgettek a madarak fölöttem, egy galagonya bokor ágain. Ezt a mesét beszélték, hallgassatok csak ide!

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember, aki az erdőn át akart ballagni.

Hát, amint ott ballag a nagy árnyékos fák alatt, egyszer csak keserves jajgatás, nyöszörgés üti meg a fülét.

Arrafelé sietett, ahonnan a hang jött, hát egy sötét barlanghoz ért. A barlang előtt egy nagy tarajos kígyó feküdt, a kígyó derekán pedig egy akkora márványkő, mint a Zsuzsika ágya.

Az a kígyó jajgatott olyan keservesen.

Mikor meglátta az embert, örömtől csillogott a két szeme.

– Jaj, szeretve tisztelt jó ember – így szólt a kígyó –, csak te szabadíthatsz meg a kínjaimtól. Amint éppen a gyűlésre akarok menni ide a barlangba, leszakad ez a nagy márványdarab, és éppen a dere-kamra esik. Légy szíves, emeld le.

– Félek ám tőled – felelt az ember –, mert rossz a híre a te nemzetségednek. Azt mondják, hogy hálátlanok vagytok.

– Ne hidd el, áldjon meg az Isten! Még úgy nem háláltak meg jótettet, mint én fogom a tiedet, szívembe foglallak, ha kiszabadítasz.

Megesett a szíve az embernek, hogy olyan keservesen rimánkodott a kígyó: megfogta a nagy követ, és félig fölemelte, úgyhogy a kígyó kihúzhatta alóla a derekát.

A kígyó meghempergőzött a fűben. Helyremozgatta a derekát, azután így szólt az emberhez:

– Köszönöm, jó ember, hogy kiszabadítottál, hanem biz' én most megeszlek.

– Ejnye – szólt ijedten is, haragosan is az ember –, hát ez a köszönet, hát a jótetemért ezt ígérted nekem?

– Persze hogy ezt ígértem – felelt kacagva a kígyó –, hát nem azt mondtam-e, hogy még úgy nem háláltak meg jótettet, mint én fogom a tiedet, és hogy a szívembe foglallak.

– De már ez nem igazság – szólt a szegény ember.

– De bizony igazság – felelt a kígyó –, szóbeli megegyezés, bíró is elítélne, mert te sem tagadod, hogy így alkudtunk.

– Hát gyerünk a bíróhoz.

– Jól van – szólt a kígyó –, a mi bíróságunk éppen itt van a barlangban.

Azzal megindult szívtelen kacagással befelé. Az ember meg szomorúan ballagott utána.

A barlangnak csak az eleje volt sötét. Beljebb már gyöngye világosság áradt szét, s később egy napfényes, kerek térségre érkeztek, ahol éppen országos törvényt tartott az állatok királya.

Az oroszlán a főhelyen ült. Mellette félkörben ültek a főtisztjei. Ott volt a tigris, a királyi testőr; a róka, belső titkos tanácsosa a királynak; az elefánt, királyi főtrombitás; a majom, a hopmester; a gólya, az íródiák és a rák, az udvari szabó.

Mikor a kígyó belépett az emberrel, mindnyájan arra fordították a fejüket.

– Felség – súgta a róka –, sejtem, hogy a kígyó megint rosszban töri a fejét.

– Halljuk a panaszt – szólt az oroszlán.

Csönd lett. A gólya belemártotta az orrát a kalamárisba.

A kígyó beszélt először:

– Nagyságos Királyi Tanács! – szólott alázatosan hajlongva. – Furcsa ügyet hozunk ítélet elé. Engem egy kődarab rabbá tett. Ez az ember arra jött, és azt kérdezte, hogy mi történik, ha megszabadít? Azt ígértem neki, hogy úgy hálálom meg, amint még soha jót meg nem háláltak, és hogy a szívemben fogom hordani. Én azt értettem ez alatt, hogy meg fogom enni. Nem tudom, ő mit értett alatta, de meg-szabadított.

– Ugye, mondtam? – súgta a róka az oroszlánnak.

– Jaj de csalárd ez a kígyó! – kiáltott vígan a majom, és a hasát fogta nevéttében.
A király összeráncolta a szemöldökét, és intett az embernek.

– Beszélj el te is, mi történt, hogyan történt?

– A kígyó jajgatott – kezdte sóhajtván az ember –, és könyörgött, hogy segítsék rajta. Megindult a szívem, és fölszabadítottam a kő alól. Mármost ő meg akar enni, és azt mondja, hogy ez az igazság. Ítéld az ügyben, nemes király! Ám legyen az ő gyomra a koporsóm, ha vétettem valamit.

Az állatoknak suttogásán észre lehetett venni, hogy mindegyiknek más a véleménye.

A király sorra kérdezte valamennyit.

– A kígyónak igaza van – szolt a tigris. – Ha az ember nem értette meg az ajánlatát, annak nem a kígyó az oka.

– Az ember jó volt – mondta az elefánt –, a jóért nem szabad rosszal fizetni.

– Kőmönfont tréfa – rikácsolt a majom – én bizony inkább még egy követ tettem volna a kígyóra.

A gólya kelepelt:

– Uraim, lassabban beszéljenek, nem győzöm írni.

A rák az ollóit csattogtatva szólott:

– Felség, hadd egye meg a kígyó az embert, csinálók a szűréből felségednek ünneplő nadrágot.

A szamár is hozzászólt a vitához:

– Én úgy látom - mondta mind a kettőnek igaza van, hát mivelhogy annak okáért. . .

Az ökör meg azt mondta, hogy ha nem a kő feküdt volna a kígyón, hanem a kígyó a kövön, hát az ember nem szabadította volna föl a kígyó alól a követ, miért is tegyen a kígyó tetszése szerint.

Ez a vélemény általános püsszegésben részesült.

Végre a róka állott fel.

– Zavarosnak találom az egész históriát – úgymond –, legjobb lenne, ha odamennénk a helyszínére, és előttünk csinálnák meg az egészet, ahogy történt.

A király helyeslőleg bólintott a fejével.

A kígyó eleinte vonakodott a próbától, de ezután mégiscsak megindult. Az állatok a király intésére fölkerekedtek, és mentek mindnyájan a kígyó és az ember után.

Mikor a helyszínére értek, az ember rátette a követ a kígyóra. Ez éppen olyan jajgatást vitt véghez, mint előbb. Könyörgött, hogy ne sokáig csinálják a próbát, mert még az előbbtől is fáj a dereka.

Azután elkezdte, mint előbb:

– Jaj, szeretve tisztelt jó ember, csak te szabadíthatsz meg a kínjaimtól. Amint éppen a gyűlésre akarok menni ide a barlangba, leszakad ez a nagy márványdarab, és éppen a derekamra esik. Légy szíves, emeld le.

– De bizony nem emelem én – felelt most kipirult orcával az ember –, nem vagyok bolond.

– Az nem járja – kiáltott a kígyó – úgy, kell csinálnunk a dolgot, ahogy történt.

A róka közbeszólt:

– Azt hiszem, elég ennyi is. Ugye, felséges királyom?

A király helyeslőleg bólintott a fejével.

Éjjel, mikor a zúgó szél is alszik mély sziklaágyán, s az erdő csöndes, a messzeségben fölhangzik olykor a kígyó nyöszörgése, éles jajgatása. De nincs senki, aki leemelné róla a követ. Kerüli ember, állat azt a tájékat. Még a madarak is, akik ezt a mesét mondták, elköltöztek arról a vidékről, és le sem néznek, ha fölötte elrepülnek.

(Az *Én Újságom*, 1892/10.
Géza bácsi néven)